

in bi siromaštvo ne bilo prijelo tudi drugih dežel. Kdo vé, koliko hudega po deželah napravlja od države prenapetost in brezpogojno dopuščena odrtija? In je odrtija kaj druga, kakor nasledek, kakor prikazen moralnega in gmotnega siromaštva narodov? Te splošne revščine je deležna tudi domovina moja, za katero tudi zahtevam polajšanja, pa ne v podobi denarnih posojil državnih, ki so komaj kapljica vode na razbeljeno železo, ampak da jej bode mogoče pomagati si sama sebi. Ta revščina tare posebno kmečki stan, zlasti kmete slovenske. Oderuhom na korist se pridelki za veliko let naprej zastavljajo, gozdi končavajo in kmetije razdrobljujejo. Da se zahtevajo celó neverjetne obresti, potrdil je nedavno neki dopis iz spodnjega Štajerja, katerega imam pred seboj in po katerem so morale nesrečne žrtve svoj dalji obstanek odkupiti s 120 do 150 odstotki. Pri-poveduje se celó, da je že jako ugodno, če so posojilci zadovoljni z 120 do 150 odstotki, in da se pogosto zahteva 300 do 500 in še več odstotkov ali procentov. Kmet se je sicer odkupil desetine in tlake, pa nekateri denarni mešetarji postali so zanj še veliko huji desetinarji. Med tem, ko srenja, okraj, dežela in država čedalje več tirjajo od kmeta, ga ni človeka, da bi se zanj potegnil, in brezverska ljudska šola je morda edina dobrota, katero mu je ustavoverna država podelila. Kot slab plačevalec obresti poznan, kmet le težko dobi denarjev na posodo. Deželne hranilnice (Sparkasse) tudi niso posebna dobrota zanj in posojilnice (Vorschuss-kassen), kder se nahajajo, tirjajo navadno tudi prevelike procente. Kmet je skozi in skozi zadolžen in visi skoraj le še na nitki. Drug za drugim pride skoraj ob hišo in posestvo, kar priča brezkončna vrsta eksekutivnih dražb v uradnem listu in na sodnijskih tablah. Ljudstvo živi vse omamljeno ter čuti le težo bremen; pijančevanju in pravedanju pa se le prelehko vda človek, ki se pri vsej pridnosti in varčnosti ne more vzdržati.

V nekem majhnem kraju mojega volilnega okraja (v Ptujju), kjer je bil l. 1850 le en odvetnik, jih je sedaj 7, ki imajo vsi dovolj dela in 3 notarji. Čem ubožnejše postaja ljudstvo, tem več imajo odvetniki, opraviti. Bog me varuj, da bi hotel z tem pravdnikom kaj oponašati; saj oni niso krivi teh razmer. Notarijati kmečko ljudstvo silno težé. Dežele bi jih, vsaj na kmetih, gotovo ne bile vpeljale, če bi si bile o tej reči same dajale postave, kakor bi bile tudi pri dopuščenju odrtije previdnejše bile. En del notarijevih opravkov bi se lahko izročil sodnijam, en del pa odvetnikom. Temu nasproti pa g. pravni minister notarijem na korist skuša sodnijam polajšati breme, se vé da na ljudske stroške. Pa tudi to siromaštvo ljudstva, katero pravna spridenost, javna nevarnost, in vedno podpihovani narodni in verski prepri se pomnožujejo, ni kaj samostalnega, ampak

je le nasledek centralističnega vladnega sistema, ki je v primeri s tem, kar opravlja, veliko predrag in nas vse dere (bewuchert). Države in narodi cvetó ali propadajo, kakor se že vladajo, ali dobro ali slabo. To bi morali tisti pač pomisliti, ki imajo osodo narodov v rokah; zavedati bi se morali svoje imenitne naloge in velike odgovornosti.

Deželah so vzeli pravice in so jih prenesli na Dunaj, kder s svojimi vednostimi in svojim sočutjem deželnih razmer ne poznajo, kder od zadej hodijo, namesto da bi vodili in pot kazali, in kjer volja neke svojati velja za postavo. Nasledek centralističnega sistema je, da imamo po deželah preveč in večidel ne primernih postav, dvojno vlado, preveč in preraznoterih gosposk, preveč doktorjev in pisarij, pri vsem tem pa še zdrave uprave ne, ampak neko upravno zmes, katero ljudstvo in gosposke same več ne umé. Od tod izvirajo prehudi stroški in bremena občinska, okrajna, deželna in državna, pri katerih pa še nobenega pravnega varstva, nobenega miru, nobene pravdnosti ni, da bi moral človek skoraj že vprašati, čemu da pač v državni zvezi živimo? Če kmečki stan strada, strada tudi obrtnijstvo, stradajo mesta, dežele in država, in splošno siromaštvo je nasledek, morda tudi kazen za to, da se je ta važni in najštevilnejši del prebivalstva politično pripravil ob vse pravice ter se mu odvzela prilika otrestiti pogubivni sistem, zlasti ker je po liberalnih časnih sprideni mešan tako prebrisan, t. j. zaslepljen postal, da vedno voli za sistem, ki je vse zagospodaril in ki njega ravno tako vničuje, kakor kmeta.

(Konec sledi.)

Bratovščina sv. Cirila in Metoda.

Ta za Slavjane toliko imenitna bratovščina je vpeljana od rajnega vladike Slomškega, katero so potrdili sv. Oče 12. maja 1851 in z mnogimi odpusti oblagodarili ter ima za svoje središče cerkvo sv. Jožefa pri Celju, kder je altar sv. Cirila in Metoda posvečen. Tu sem na prijazni hribček kaj radi Slovenci prihajajo iz vsega Štajerskega, Kranjskega in Koroškega; posebno pa je na god slavlanskih apostolov vselej cerkva polna pobožnih romarjev. Častiti oo. Lazaristi imajo zapisnik braternih udov; drugi imenik udov je tudi v mariborskem semenišču, v katerem jih je do sedaj zapisanih 152.838. Se vé, da jih je izmed teh že veliko pomrlo. V novejših časih jih je največ iz Moravskega se pridražilo; iz bernške in olumuške vladikovine po več tisuč na leto.

Braterna ima sveti namen, zjediniti razkolnike z sv. katoliško Cerkvijo. Blagi namen razodeva pravo narodno ljubezen pokojnega Slomškega! Za razširjanje sv. kat. Cerkve moliti, je splošna dolžnost; v sedanjih časih pa posebno sveta dolžnost veže slehernega kristijana in pravega Slav-

jana po vsej svoji moči delati za duševni blagor Slavjanov na Jutrovem. In res mnogo že so žrtvovali Slovenci denarjev, obleke itd. v pomoč kristijanom, ki silno trpijo pod trinoškim jarmom turškim. Ta potreba vedno večja prihaja, ker svetnih vlad si nijedna ne upa, pogumno rešiti ubogih kristijanov. Zgodovina nas uči, da je splošna mati sv. Cerkva vselej v velikih stiskah narodom v pomoč prihitela; ne z orožjem vojaških trum, kar jej ni mogoče, temveč z nebeškim orožjem, kojega je prejela od vojskovodja nebeškega. Ravno meseca sušca nam ponuja dvojno mogočno brambo: pomoč sv. Jožefa, ki je posebni varuh sv. Cerkve in pa braterno sv. Cirila in Metoda. Naj bi Slovenci še v mnogem številu k tej bratni pristopali, in na god sv. Cirila in Metoda in v osmini potem pobožno molili in sv. zakramente tudi v ta namen prejemali, da bi ljubi Bog uboge kristijane: Srbe, Bosnijske, Hercegovince, Črnogorce, Bolgare turškega jarma rešil in potem vse pripeljal v naročje jedine matere, sv. kat. Cerkve!

Gospodarske stvari.

O saditvi krompirja.

Spisal Jul. Hanzel, adjunkt na vinorejski šoli v Mariboru.

V kratkih tednih se bo kmetovalcem delo odprlo, da bodo imeli vse roke polne, zlasti bodo dobili mnogo opravkov z saditvijo krompirja. Ta okopavni sadež je silno imeniten za ljudi in živino, kakor vsakdanja skušnja obilo popričuje in zato je prav, ako kmetovalec tukaj vso svojo pozornost obrača na to, kako bi se dalo mogoče veliko pa tudi mogoče dobrega, okusnega krompirja pridelati. Krompir stori v toplih in mrzlih krajih, toda gledé kakšnosti zemlje je že bolj zbirljiv. Najbolj mu ugaja rahla, topla zemlja, če je ob enem dovolj vlažna in frišna; v težki ilovnati in žilavni zemlji krompir tem menje stori, čem bolj je ta mokrotna. Sploh po razgonih zastajoča voda krompirju največ škodi in je tedaj za odtekanje vode iz njiv z krompirjem nasajenih marljivo skrbeti. Peščena, potem apnena, lapornata zemlja je celó dobra za krompir, posebno, če se prenašlo in preveč ne suši; ilovnata zemlja, ki rada vodo drži, mu je premrzla; vendar tudi preveč topla in presuha zemlja ni za krompir.

Krompir ni vsak enako dober, ampak njegova dobrota je različna in se ceni po množini skroba ali šterke v njem. Čem več ima v sebi skrobove ali šterke moke, tem bolj ga cenijo in dražje plačujejo za živce ljudem pa tudi za pridelovanje skroba in žganjice. Moknati krompir, ki se skuhan razpoka, je tedaj veliko boljši od žajfnatega, vodenega krompirja, ki skuhan cel ostane. Da krompir dobro obrodi, mu je treba gnojiti, vendar so si ljudje v tem navskriž, kedar bi se mu naj gnojilo: ali neposredno takrat, kedar ga sadijo, ali pa leto

poprej žitu, ki se je vsejalo v taisto njivo? Odgovor se ravna po tem, kakošnjega krompirja hočemo na njivi pridelati! Kdor želi pridelati lepega, krompirja, ta naj poprejšnjemu sadežu na isti njivi dobro pognoji. Kdor pa gleda le na to, da bi dobil mogoče veliko krompirja za rejo, ta se naj odloči za frišno gnojenje. Tako gnojenje namreč stori, da ima novi krompir sicer menje skroba, ali tem več dobrih snovi za rejo prikladnih.

Navadno sadijo krompir tam, kder je poprej kako žito rastlo in je torej svetovati, da se taka zemlja že jeseni začne za krompir pripravljati z podoranjem strnišča. Kder imajo lahko in toplo zemljo, kder tedaj zrak lahko v njo pristopa, tam se zamore ob enem opravljati tudi tako zvano globoko oranje. Toda pri težki zemlji se malo drugače ravna. Tukaj se najpoprej in sicer hitro po žetvi strnišče le plitvo podorje in, če se utegne, z valjarjem potlači in naposled, preden zima pritisne in ko je strnišče deloma že strohnjeno, se vsa njiva globoko preorje. Nič ne dene, če plug tudi 25—30 centimetrov globoko reže in mrtvo zemljo na površino meče; mrtva zemlja, sicer za kmeta brez koristi, razpade na zraku, solncu in v mrazu in postane rodovitna. Ko je globoko oranje dokončano, se ne sme iti z brano vlačiti, ampak brazde se pustijo črez zimno popolnem na miru, da njih zimski mraz tem bolj premrazi in pretrese. Globoko oranje na rečni način opravljeno krompirju jako dobro ugaja, da obilno obrodi. Kedar je v spomladi zemlja za toliko suha, da se ne maže več, se zamore njiva dobro povlačiti in čedno poravnati. Vsled takega vlačjenja plevel hitro požene in se zamore, kder je rahla in lahka zemlja, pri saditvi krompirja do čista pokončati; v težki zemlji pa ga je treba podorati preden se krompir sadi, kar zemljo zopet lepo in koristno prerahlja.

Z saditvijo krompirja se ni prenašati, kar je mnogokrat kmetu na veliko škodo. Uzroki so sledeči. Prerano in v lahko zemljo zasajeni krompir prezgodaj nježne listke svoje porine na svetlo, kder ga spomladanski mrazovje neusmiljeno smodijo in morijo. V težki zemlji pa prerano vložnemu krompirju pomanjkuje potrebne toplote, ne more cimiti in gomolji začno pogosto gniti in žalostni nasledek za kmeta je, da mu krompir slabo ali nič ne obrodi in da je ves trud bil zastoj, seme pa zavrženo. Zato je boljše, če se z saditvijo krompirja počaka, da zemlja dovolj vsabne.

(Dalje prih.)

Gos, njena odgoja, reja in pitanje.

M. Živelj, v katerem se gos tudi domača najbolje počuti, je voda. Le tam, kjer ima gos priliko večidel dneva v vodi preživeti, le tam, pravim, je gosja reja tudi z dobičkom zvezana. V vodi ne nahaja marsikaj in marsiktero hrano, ampak raste in debeli se v vodi tudi pri drugi hrani najbolje. Po noči pa si zahteva suh, prav snažen in od druge perutnine ločen hlev, v katerem